OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Hallinto- ja ohjausosasto
Niina Puolusmäki, budjettineuvos

13.11.2025

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Lisäselvitys

Viite: Oikeusministeriön lausunto, HE 99/2025 vp., VaV kunta- ja hyvinvointijaosto 11.11.2025

Sakon muuntorangaistusten määrien kehitys

Sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien päivittäinen keskimäärä oli pitkään 50–60 vangin välillä. Koronapandemian vuoksi asetetut vankilaan ottamisen rajoitukset vaikuttivat sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien määrään vuosina 2020–2022 siten, että erityisesti vuonna 2020 sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien päivittäinen keskimäärä oli vain 20, ja täytäntöönpanon taas jatkuttua keskimäärä oli enimmillään 106 vuonna 2022.

Vuonna 2023 sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien päivittäinen keskimäärä oli 99 ja vuonna 2024 75. Päiväkohtainen sakon muuntorangaistusta suorittavien määrä vaihtelee jonkin verran ja muuntorangaistusta suorittavia 12.11.2025 oli 81.

Sakon muuntorangaistusta suorittavien vankien määrä on siten noussut aiemmista vuosista. Keskeinen syy tähän vaikuttaisi olevan vuoden 2021 alussa voimaan tullut lainmuutos, jonka nojalla toistuvasti samankaltaisiin sakkorikoksiin syyllistyvien rikosasioita ei voida käsitellä summaarisessa sakkomenettelyssä, jos tällaisia rikoksia on enemmän kuin kuusi vuoden aikana. Asiasta säädetään sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n 5 momentissa. Lain esitöissä (HE 178/2018 vp) arvioitiin, että lainmuutokset nostavat keskimääräistä päivittäistä vankilukua ainakin 30 vangilla.

Sakon muuntorangaistusta suorittavat ovat vankiloissa haastava ryhmä. Heidän terveydentilansa on usein vankilaan tullessa huono ja heillä on vakavia päihdeongelmia. Muuntorangaistukset ovat kestoltaan lyhyitä, joten niiden aikana ei ehditä juurikaan edistää vangin selviämistä yhteiskunnassa. Viime vuosina Rikosseuraamuslaitos on pyrkinyt sijoittamaan muuntorangaistusta suorittavia vankeja ulkopuolisiin päihdelaitoksiin, joissa päihdekuntoutus jatkuu vapautumisen jälkeenkin.

Oikeusministeriö on tilannut Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutilta tutkimuksen, jossa selvitetään sakon muuntorangaistusjärjestelmään tehtyjen lainmuutosten vaikutuksia tarkemmin. Tutkimus valmistuu vuoden 2025 lopussa.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Asiantuntija-avusteinen huoltoriitojen sovittelu käräjäoikeudessa

Huoltoriidan tuomioistuinsovittelu on vaihtoehto oikeudenkäynnille. Sovittelussa voidaan käsitellä esimerkiksi, lapsen huoltoa, asumista, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevia vanhempien erimielisyyksiä. Sovittelijana toimii perheasioihin perehtynyt tuomari ja häntä avustaa vanhemmuuden ja lapsen kehityksen asiantuntija (yleensä psykologi tai sosiaalityöntekijä).

Asiantuntija-avusteinen lasten huoltoriitojen sovittelu on tuomioistuimissa vakiintunutta toimintaa. Tuomioistuinviraston ylläpitämien tilastojen mukaan asioita, (asian pääluokan nimike: Lapsia koskeva lainsäädäntö), joissa on asiantuntija-avustaja, on tullut vireille säännöllisesti lähes kaikissa käräjäoikeuksissa. Viimeisen kymmenen vuoden ajan vuosittain vireille tulleita asioita on ollut vuosittain noin 550–740 (pl. vuodet 2020 ja 2021, jolloin asioita tuli vireille 433 ja 467).

Käsittelyajat tuomioistuimissa

Liian pitkät käsittelyajat ovat oikeudenhoidon merkittävin ongelma ja oikeudenhoidon selonteossa (vns 13/2022) käsiteltiin käsittelyaikojen lyhentämisen edellyttämiä resurssitarpeita sekä toimenpiteitä asioiden käsittelyn tehokkuuden lisäämiseen. Oikeudenhoidon selonteossa kuvattiin tavoitetilaksi pyrkiä esim. rikosasioiden (kaikki) käsittelyajassa 4 kk, hovioikeudessa 5 kk ja hallinto-oikeudessa 7 kk käsittelyaikaan. Selonteon myötä tuomioistuinten rahoitusvajetta korjattiin pysyvällä tasolla 29 milj. eurolla ja vuodelle 2026 kohdistuu 37 milj. euron lisärahoitus, joka sisältää myös käsittelyaikojen lyhentämiseen kohdistuvaa ruuhkanpurkurahoitusta. Julkisen talouden sopeuttamistarve näkyy myös oikeusministeriön pääluokassa ja myös tuomioistuinlaitokselle on osoitettu säästöjä toimeenpantavaksi pysyvällä tasolla n. 11 milj. euroa (vuonna 2026 n. 9 milj. euroa). Operatiivisen toiminnan turvaamiseksi säästöjen suuruusluokka on oikeusministeriön, sisäministeriön ja puolustusministeriön pääluokissa kuitenkin maltillinen verrattuna muihin kuin turvallisuustoimijoiden säästöosuuksiin.

Tuomioviraston ilmoittamat[1] käsittelyajat on kuvattu alla. Oikeudenhoidon selonteonrahoituksella on onnistuttu lyhentämään käsittelyaikoja. Vuodelle 2026 kohdistuu edellä kuvattua lisärahoitusta 37 milj. euroa. Poliisin rikosten tutkintaan kohdistamat lisäresurssit ja sen myötä asiamäärän kasvu koko rikosprosessiketjussa, asettaa merkittävimmän haasteen käsittelyaikojen pitämiseen nykyisellä tasolla tai mahdollisuuksiin tavoitteellisesti pyrkiä alentamaan käsittelyaikoja kohti selonteon tavoitetilaa.

Keskimääräiset käsittelyajat kk	2024	2025 (08/2025)	Oikeudenhoidon selonteon tavoitetila
Käräjäoikeudet			
rikosasiat (kaikki)	6,8	6,4	4
laajat riita-asiat	9,9	9,9	7,0
summaariset asiat	3,1	3,7	2,0
Hovioikeudet			
keskimääräinen käsittelyaika	6,6	6,6	5
Hallinto-oikeudet			
keskimääräinen käsittelyaika	8,4	8,0	7

Hallitusohjelman mukaan rikosprosessiketjun rahoitusta tarkastellaan kokonaisuutena, jotta pullonkauloja ei synny. Poliisin toiminnan tehostaminen jo saadun aikaisempien lisärahoituksen myötä vaikuttaa oikeudenhoidon toimijoihin (oikeusapu, syyttäjä, tuomioistuimet, vankilat, yhdyskuntaseuraamustoimistot, ulosotto ja oikeusrekisterikeskus). Poliisin tehostunut tutkinta vaikuttaa rikosasioiden ruuhkautumiseen käräjäoikeuksissa ja Migrin toiminta hallinto-oikeuksiin.

[1] LaVL 7/2025 vp. Tuomioistuinviraston lausunto lakivaliokunnalle, EDK-2025-AK-40236.pdf

Valtiovarainvaliokunta painotti tuoreessa lausunnossaan (VaVL 8/2025 vp), että määrärahamuutoksia sisäministeriön ja oikeusministeriö hallinnonaloilla tulee tarkastella kokonaisuutena, jotta pullonkauloja ei synny. Keskeistä on myös kehittää prosesseja ottaen huomioon ketjun toimijoiden väliset riippuvuus-suhteet. Tämä vaatii kokonaisvaltaista tuottavuuden ja toimintatapojen tarkastelua.

Lisätiedot:

Budjettineuvos Niina Puolusmäki p. 02951 50103, (etunimi.sukunimi@gov.fi)
Johtava asiantuntija Aleksi Karvonen p. 02951 50433, (etunimi.sukunimi@gov.fi)